TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Hóa thân Đức Đạt Lai Lạt Ma: Truyền thống tâm linh trước áp lực chính trị?

ISSN: 2734-9195 14:10 20/05/2026

Một vị Đạt Lai Lạt Ma chỉ có thể được cộng đồng tín đồ tiếp nhận khi tiến trình tái sinh diễn ra đúng theo truyền thống tôn giáo lâu đời. Trong đời sống tâm linh, quyền lực chính trị không mặc nhiên tạo nên niềm tin tôn giáo.

Trong nhiều năm qua, câu chuyện về người kế vị **Đức Đạt Lai Lạt Ma** thứ 14 không chỉ còn là vấn đề nội bộ của Phật giáo Tây Tạng, mà đã trở thành một chủ đề mang tính quốc tế, giao thoa giữa tôn giáo, chính trị và địa chiến lược.

Chính quyền Trung Quốc cho rằng họ có quyền phê chuẩn vị Đạt Lai Lạt Ma kế tiếp tại Tây Tạng. Trong khi cộng đồng Tây Tạng lưu vong khẳng định tiến trình tái sinh phải do truyền thống Phật giáo Tây Tạng quyết định, không chịu sự can thiệp của bất kỳ thế lực chính trị nào.

Ảnh: Ashwini Bhatia/AP/TT

Khi Đức Đạt Lai Lạt Ma hiện tại - Tenzin Gyatso, người đảm nhận ngôi vị từ năm 1940 bước sang tuổi 91 trong thời gian tới, thế giới đang chứng kiến khả năng

xuất hiện hai nhân vật cùng mang danh vị Đạt Lai Lạt Ma: một được cộng đồng Tây Tạng lưu vong và nhiều quốc gia phương Tây công nhận; một được chính quyền Trung Quốc hậu thuẫn trong lãnh thổ Tây Tạng?

Truyền thống tâm linh trước áp lực chính trị

Năm ngoái, trước thềm sinh nhật lần thứ 90, Đức Đạt Lai Lạt Ma cho biết vị tái sinh tiếp theo sẽ được sinh ra tại "thế giới tự do". Ngài đồng thời khẳng định việc xác định hóa thân kế tiếp sẽ do tổ chức chính thức của Ngài tại Ấn Độ đảm trách.

Thông điệp ấy có ý nghĩa đặc biệt đối với nhiều người Tây Tạng vốn lo ngại rằng tương lai có thể xuất hiện một khoảng trống lãnh đạo tinh thần sau khi Đức Đạt Lai Lạt Ma hiện nay viên tịch.

Quỹ Gaden Phodrang Trust, tổ chức đại diện chính thức của Đức Đạt Lai Lạt Ma nhiều lần nhấn mạnh rằng không một tổ chức chính trị hay chính quyền thế tục nào có quyền can thiệp vào tiến trình tái sinh theo truyền thống Phật giáo Tây Tạng.

Tuy nhiên, phía Bắc Kinh khẳng định việc lựa chọn Đạt Lai Lạt Ma kế nhiệm phải tuân thủ luật pháp Trung Quốc, phải diễn ra trong phạm vi lãnh thổ nước này. Giới quan sát cho rằng đây là một phần trong chiến lược củng cố quyền kiểm soát đối với Tây Tạng, nơi yếu tố tôn giáo giữ vai trò trung tâm trong đời sống văn hóa và bản sắc dân tộc.

Trong nhiều năm qua, các tổ chức nhân quyền quốc tế và cộng đồng Tây Tạng lưu vong liên tục bày tỏ quan ngại về việc các hoạt động tôn giáo, ngôn ngữ và văn hóa tại Tây Tạng bị kiểm soát ngày càng chặt chẽ.

Một số học giả cũng chỉ ra nghịch lý đáng chú ý của cuộc tranh luận này. Giáo sư Dibyesh Anand, chuyên ngành quan hệ quốc tế tại Đại học Westminster (Anh), nhận định rằng: *thật đặc biệt khi một hệ thống chính trị dựa trên chủ nghĩa vô thần lại đồng thời khẳng định quyền quyết định đối với tiến trình tái sinh vốn thuộc phạm vi tín ngưỡng tâm linh.*

Tính chính danh trong truyền thống tái sinh

Trong lịch sử Tây Tạng, Đức Đạt Lai Lạt Ma không chỉ là một nhà lãnh đạo tôn giáo, mà còn là biểu tượng cố kết tinh thần của cộng đồng dân tộc Tây Tạng qua nhiều thế kỷ.

Nhiều chuyên gia cho rằng bất kỳ tranh cãi nào liên quan đến tiến trình tái sinh đều có thể ảnh hưởng sâu sắc đến tính thống nhất của cộng đồng, đặc biệt trong bối cảnh nhiều thế hệ người Tây Tạng trẻ tuổi hiện đã lớn lên nơi đất khách.

Ông Börje Ljunggren, cựu Đại sứ Thụy Điển tại Bắc Kinh và học giả thuộc Trung tâm Nghiên cứu châu Á của Đại học Harvard nhận định rằng Đức Đạt Lai Lạt Ma hiện là nhân vật có tầm ảnh hưởng đặc biệt khó thay thế.

Theo ông, điều cốt lõi đối với người Tây Tạng không chỉ là việc tìm ra một hóa thân mới, mà còn là tính chính danh của toàn bộ tiến trình tâm linh dẫn đến sự công nhận ấy.

Một vị Đạt Lai Lạt Ma chỉ có thể được cộng đồng tín đồ tiếp nhận khi tiến trình tái sinh diễn ra đúng theo truyền thống tôn giáo lâu đời. Trong đời sống tâm linh, quyền lực chính trị không mặc nhiên tạo nên niềm tin tôn giáo.

Tiến trình tìm kiếm hóa thân mới

Theo truyền thống Phật giáo Tây Tạng, quá trình tìm kiếm vị Đạt Lai Lạt Ma kế tiếp chỉ bắt đầu sau khi vị tiền nhiệm viên tịch.

Sau 49 ngày cầu nguyện và tưởng niệm, các vị cao tăng sẽ tiến hành nhiều nghi thức tâm linh để xác định những ứng viên tiềm năng, đôi khi là trẻ nhỏ. Quá trình này bao gồm việc tham khảo các linh kiến, kinh văn, điềm mộng, thánh tích và nhiều nghi lễ truyền thống khác.

Theo các nghiên cứu của Trung tâm Nghiên cứu Chiến lược và Quốc tế Hoa Kỳ (CSIS), những ứng viên được lựa chọn sẽ trải qua nhiều thử nghiệm nhằm xác lập mối liên hệ với vị Đạt Lai Lạt Ma tiền nhiệm.

Nếu được xác nhận là hóa thân tái sinh, vị ấy sẽ chính thức được tấn phong. Trong trường hợp còn nhỏ tuổi, vị Đạt Lai Lạt Ma mới sẽ trải qua nhiều năm tu học trước khi đảm nhiệm vai trò lãnh đạo tinh thần.

Vấn đề không chỉ của Tây Tạng

Câu chuyện kế vị hiện cũng thu hút sự quan tâm của nhiều quốc gia, bởi có thể tác động đến tương quan chính trị tại khu vực Himalaya.

Ấn Độ hiện là nơi đặt trụ sở của Chính phủ Tây Tạng lưu vong tại Dharamsala, đồng thời cũng là nơi cư trú của Đức Đạt Lai Lạt Ma suốt nhiều thập niên qua. Vì vậy, New Delhi đang đứng trước một bài toán ngoại giao nhạy cảm.

Nếu Ấn Độ công khai ủng hộ một vị Đạt Lai Lạt Ma mới được xác lập ngoài lãnh thổ Trung Quốc, quan hệ song phương giữa hai nước có thể tiếp tục căng thẳng. Ngược lại, nếu giữ khoảng cách, điều đó cũng có thể khiến nhiều cộng đồng phật tử và người Tây Tạng thất vọng, bởi họ xem Ấn Độ là vùng đất nương tựa tâm linh lịch sử.

Các nước phương Tây và Liên minh châu Âu hiện chủ yếu tập trung vào việc lên tiếng bảo vệ quyền tự do tín ngưỡng, quyền văn hóa và quyền con người của cộng đồng Tây Tạng, đồng thời cố gắng duy trì thế cân bằng ngoại giao với Bắc Kinh.

Tây Tạng trong dòng lịch sử hiện đại

Tây Tạng, thường được gọi là "nóc nhà thế giới" hiện là khu tự trị thuộc phía tây Trung Quốc.

Chính quyền Trung Quốc cho rằng Tây Tạng đã là một phần lãnh thổ Trung Hoa từ nhiều thế kỷ trước. Trong khi đó, nhiều người Tây Tạng nhấn mạnh rằng vùng đất này từng tồn tại như một vương quốc độc lập trong nhiều giai đoạn lịch sử.

Năm 1950, quân đội Trung Quốc tiến vào Tây Tạng. Sau đó, một thỏa thuận được ký kết, theo đó người Tây Tạng chấp nhận chủ quyền của Bắc Kinh để đổi lấy cam kết bảo tồn đời sống tôn giáo và văn hóa truyền thống.

Tuy nhiên, những biến động chính trị tiếp diễn đã dẫn tới cuộc nổi dậy bất thành năm 1959. Sau biến cố này, Đức Đạt Lai Lạt Ma thứ 14 rời Tây Tạng sang Ấn Độ cùng hàng chục nghìn người đi theo, chính quyền lưu vong được thành lập tại Dharamsala.

Cho đến nay, vấn đề Tây Tạng vẫn là một trong những chủ đề nhạy cảm nhất trong quan hệ giữa Trung Quốc với cộng đồng quốc tế, nơi câu hỏi về quyền lực chính trị, bản sắc văn hóa và niềm tin tâm linh vẫn chưa tìm được tiếng nói dung hòa.

Theo: **Country Guide/UI, Human Rights Watch (HRW), Freedom House/** Chuyển ngữ và biên tập: **Thường Nguyên**

Nguồn link: https://swedenherald.com/article/atheism-vs-spirituality-the-battle-for-the-dalai-lama-successor